

Naujienu Antroji Dalis

NR. 880

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXIII METAI

Senasis Vilnius

Dienų skeveldros

I.

Spalio 9-oji... Kas čia parašius, tai nelemtai diena?!

Ak, lenkai tremtiniai jau ruošiasi Pilsudskio 100 metų nuogimimo. Ta proga siūlo paskubėti užsisakyti specialų medalį. Galima įsigyti aukso, sidabro ir eilinio metalo medalį.

„Orzel biały“ siūlo įgyvendinti tai, ko Pilsudskis nespėjo.

II.

„DP“ praneša, kad tremties vadovaujantys lenkų sluoksniai įsteigė krašto armijos veiklai atžymėti kryžiaus medalių. Besidairydami užtinkame plk. Krzyzanowski. Jis slapyvardžiu gen Wilk buvo suorganizavęs ir vadovavo pogrindžio armijos Vilniaus apygardai. Tai jis 1944 m. liepos pradžioje sušuko iš džiaugsmo „litwinow niema“. Suprask: Vilnius ir apygarda yra Varšuvos žinioje. Sovietų iškviestas į pasitarimą į laisvę nebegrįžo. Iš Maskvos kalėjimo pervežtas į Varšuvą ir atiduotas lenkų komunistų žiniai. Mirė kalėjime.

III.

Spalio 9-toji... šįmet galim mesti akim, ko mes siekiame? Kokia mūsų rytojaus Lietuva? J. Kardelio „Nepriklausoma Lietuva“ įsidėjo žemėlapi Lietuva amžių bėgyje. Šis žemėlapis sudarytas pagal istorikų Z. Ivinskio, A. Šapokos, A. Aleksos ir VLIKO brošiūrą Lietuvos ribų klausimas. Lietuvos etnografinio branduolio ribos vakaruose yra kompromisinės, kaip po antrojo pasaulinio karo buvo išvesta vadinamoji Potsdamo linija, perskirianti Rytų Prūsiją pusiau. Rytinė jos pusė buvo skirta prijungti prie Lietuvos, bet ją drauge su visa Lietuva pasigrobė Rusija.

IV.

„Gimtojo krašto“ skiltyse vėl

pasirodė šlaito kūrybos. Pats V. šlaitas taip džiaugiasi:

„Tai, kad mano eilėraščiai randa vietos šiuo metu Lietuvoje dideliu tiražu leidžiamame laikraštyje, priimu kaip tikrai didelį komplimentą mano eilėraščiams...“

V.

Svetlana nesitraukia iš sensacijų arenos. Jos žadama knyga būsianti vardu „20 laiškų bičiuliui“. Londono spaudos pranešimu, užvirė negailestinga kova dėl „copyright“. Pirmiausia susiginčijo Vakarų Vokietijos žurnalai „Stern“ ir „Spiegel“. Leidėjų kova persimetė į D. Britaniją. Milijonai visiems kvepia... Pasirodo, tarptautinė teisė varžo knygos leidimą. Anglai įstatymą apeidami knygą nutarė išleisti Amerikoje. Mat, tarptautinė komisija negali varžyti Amerikos, nes Amerika nėra pasirašiusi Berno konvencijos. Knyga rašyta Sovietų Sąjungoje, ir kas čia tokio? — atrodo iš pirmo žvilgsnio, bet ir Rusija, kuri įvairiais kanalais ir aplinkiniu keliu reiškia pretenzijas jei ne į rankraštį (mat, kūrinys kurtas Sovietų teritorijoje), tai į milijonus. Patys sovietai nėra Berno konvencijos pasirašę.

VI.

Anapus geležinės uždangos juokaujama:

Vienas didelės įmonės direktorius pasikviečia pas save skyriaus vadovą ir sako:

— Drauge Rosenblumai, man labai liūdna, bet turite suprasti padėties rimtumą. Partija ir vyriausybė nutarė, kad joks Rosenblum negali būti atsakingame poste. Tai joks antisemitizmas, bet partijos interesas...

— Pilnai suprantu situacijos rimtį, — gana linksmai sušuko

(Nukelta į 2 psl.)

BEVARDIS REALISTAS

Marijampolės Gimnazija – šimtoji „tajemnyčia“ bolševikų propagandos „rožančiuje“

(Tęsinys)

Vertas dėmesio net ir toks J. Kirlis rašo: „1921 m. rugsėjo 13 d. ministerija įspėjo realinės gimnazijos direktorių, kad tuojau pat būtų įvestas aštuonerių metų mokymas, o rugsėjo 20 d. — kad būtų privaloma uniforma, kurią nešiojo valstybinės gimnazijos mokiniai“. Toks įspėjimas būtų beprasmiškas mokslu pradžioje, o ir dėl to, kad buvo ruošiamasi R. gimnaziją uždaryti. Ir patsai gimnazijos uždarymas J. Kirlis pavaizduotas ne taip, kaip iš tikrųjų buvo. J. Kirlis rašo, kad ministerija pakartojė klerikalų užpuolimus, nuolat skelbtus spaudoje realinės gimnazijos adresu. Iš tikrųjų ministerija viso to nekartojo. Šv. ministerio Realinės gimnazijos uždarymo raštas buvo labai trumpas — gimnazija uždaryta todėl, kad neatitinka šv. Ministerijos nusistatymų. Be to, pažymėtina, kad Jokantas, 1919 m. būdamas „žiburio“ gimnazijos Marijampolėje direktorium, žadėjo Realinę gimnaziją uždaryti, jei jis bus šv. ministeris, na, ir savo pažadą 1925 m. įvykdė.

Išskirtino dėmesio yra vertas J. Kirlis bolševikiškos fantazijos atvejis — tai bombų provokacija „žiburėlio“ bendrabutyje, kuriame gyveno neturtinigi Realinės Gimnazijos mokiniai. Dėl to J. Kirlis rašo taip: „žvalgyba nerimo: ji ėmė terizuoti ne tik mokinius, bet ir mokytojus. 1925 metų sausio 13 d. policija įsiveržė į „žiburėlio“ bendrabutį, kuriame gyveno vargingieji realinės gimnazijos mokiniai ir mokytojas S. Matulaitis; jis buvo kaltinamas davinėjęs mokiniams „priešvalstybinę literatūrą“. Šiam kaltinimui pagrįsti buvo suorganizuota provokacija: policininkai bendrabučio pastogėje iš karto „rado“ (jė patys buvo ten padėję) dvylika rankinių granatų, Bikfordo šniūrą ir tepalo ginklams. S. Matulaitis buvo kaltinamas „perversmo prieš „teisėtą Lietuvos vyriausybę“ organizavimu (reikšmingos čia ir bolševikiškos kabutės). Sumintieji mokiniai buvo mušami, kankinami, kad pripažintų žvalgybos prasimanytus“ (49 psl.).

Taigi net ir „tiksliai“ sausio 13 d. data čia pateikta, kurios tokios nieku būdu negalėjo būti, nes S. Matulaitis jau ne mažiau metų, kaip iš Marijampolės buvo išvykęs. Kas dėl policijos provokacijos, tai kažkas panašu būtų, bet tatau bus buvęs tikrai persistengusio pataikavimu krikščionims demokratams Mari-

jampolės viršininko Misiurevičiaus nevykęs veiksmas. Bendrabutis gausios policijos buvo apsuptas, vykdyta krata ir po kratos buvo kalbama, kad buvo rasta bomba, kurios nieks iš pašaliečių nematė, o dėl „12 bombų su priedais“ ir kalbų nebuvo. Vyr. policininkas klausinėjo vyresnįjį bendrabučio mokinį (Krygerį), bendrabučio virėją, ir šiuo visais įvykiu pasibaigė — mokiniai nebuvo nei mušami, nei kankinami, nei bylos nesudaryta. Kadangi prieš kratą bendrabučio mokiniai savo patalpas ir pastogę buvo patikrinę, tai neabejotina, kad menamąją bombą patį policija buvo padėjusi ir patį radusi.

„Tarybiniai metai“

Šios antraštės skyriuje J. Kirlis rašo taip: „1940-41 metus Marijampolės Rygiškių Jono gimnazija pradėjo kaip Marijampolės pirmoji vidurinė mokykla“. Taigi šios mokyklos-gimnazijos buvusio „Rygiškių Jono“ (Jono Jablonskio) vardo jau nebėra. Visais garais Rygiškių Jono gimnazija buvo sovietinama. Į mokyklą buvo paskirtas konsorgas Algirdas Grybauskas. Jis pasakoja: „Tuos mokslo metus aš prisimenu kaip nepaprasto entuziazmo ir puikių įspūdžių metus. Bet, svarbiausia, jie man liko atmintyje todėl, kad aš pradėjau dirbti garbingą komjaunimo organizatoriaus darbą. Šis darbas tuometinėms sąlygoms buvo dar nepaprastai sunkus. Neturėjome jokio patyrimo. Mokytojų komunistų nebuvo. Mūsų nedidelė komjaunimo organizacija buvo politinė salelė didelėje mokinių jūroje“. Dėl karo pradžios ir 1941-44 m. vokiečių okupacijos J. Kirlis taip rašo: „Džiūgavo reakcionieriai - klerikalai, fašistai ir kiti buržuaziniai nacionalistai. Visas mokymo-auklėjimo darbas buvo pasuktas sena vaga“.

Skyriuje „Pokario metai“ J. Kirlis taip rašo: „1945-46 mokslo metais gimnazijoje jau susikūrė pirminė komjaunimo organizacija, kurios sekretoriumi dirbo konsorgas Vaclovas Kazla; 1948 m. gegužės mėn. jis kartu su kitais komjaunimo aktyvistais žuvo nuo buržuazinių nacionalistų kulkos (Prienų raj.)“. Matyt, V. Kazla su kitais aktyvistais dalyvavo „stribų“ žygiuose Prienų Miškuose prieš partizanus. Betgi V. Kazlos atvejis nebuvo išimtis. Ant ras šios rūšies aktyvistas buvo Marijampolės pirmosios vidurinės mokyklos mokinys, o vė-

(Nukelta į 3 psl.)

VARPO ŽURNALAS VISIEMS

P. STRAVINSKAS

Šių metų vasarą Varpininkų Filisterių Draugija išleido septintąjį Varpo žurnalo numerį. Jame randame vertingų straipsnių politiniais ir kitais klausimais.

"Varpo" uždaviniai praėjusių ir dabarties perspektyvoje (3—12 psl.).

Sio pavadinimo str. Dr. J. Pajaujis pateikia santrauką savo paskaitos, skaitytos 1966 m. "Varpo" suvažiavime.

Str. autorius daro dviejų Lietuvos okupacijų palyginimą: senosios rusų (carinės) ir dabartinės sovietų (bilševikinės). Jis randa abi jas mūsų tautai labai sunkias, bolševikinę dar net ir sunkesnę, tik samprotauja, kad šiandien mūsų tauta turinti daugiau išlaisvinimo vilčių, negu jų turėjusi senosios, carinės okupacijos metu. Jis, deja, konstatuoja liūdną faktą, kad šiandien turime lietuvių tarpe jau ir palūžusių kovoje dėl tautos laisvės, ko pirmosios okupacijos metu nebuvo.

Dr. J. Pajaujis pasisako už griežtą visų mūsų kovą su okupantu, pasmerkdamas visokius mūsųose atsiradusius "realistus", visokius, kaip jis sako, "bimblas, mizaras, šalčius ir girkakalius"...

Autorius pateikia ir kaikiuriuos savo pasiūlymus palaikyti ryšiams su okup. Lietuva.

Straipsnis vertingas ir įdomus. Su juo turėtų susipažinti ypač mūsų vad. "bendradarbiautojai".

Dr. Kazys Grinius (14—19 psl.).

Šiame str. varpininkų ir val-

stiečių liaudininkų veikėjas Mečys Mackevičius pateikia Dr. K. Griniaus biografinių žinių ir jo veiklos bruožų. Straipsnelis gražiai parašytas, rodo autoriaus didelę pagarbą ir meilę Dr. Vinco Kudirkos idėjų puoselėtojų ir jo darbų tęsėjui.

Ką sūnus pasakoja apie tėvą (20—35 psl.).

Tai Dr. K. Griniaus sūnaus Liūto Griniaus labai įdomus straipsnis (jo antrinė antraštė: Dr. Kazys Grinius šeimoje ir visuomenėje), atskleidžias tėvo asmenybę, ypač kiek ji pasireiškė ne oficialiose pareigose, o paprastame, kasdieniniame gyvenime, daugiausia šeimoje. Straipsnis parodo ne tik Dr. K. Griniaus, bet ir jo sūnaus, paties autoriaus, simpatiškus, patrauklius būdo ir asmenybės bruožus. Jį turėtų perskaityti ypač mūsų jaunimas, kuris ne visuomet laikosi gražių lietuviškosios šeimos tradicijų santykiuose su savais tėvais.

Liūnės Sutemos poezija: "Ginuosi" (36—37 psl.).

Čia pateikiami keli Liūnės Sutemos poezijos gabalėliai. Įdomūs, nuveda valandėlei skaitytoją į Parnaso pasaulį, lyg ir poilhiui prieš proto įtempimą, kurio reikės, skaitant toliau paties redaktoriaus straipsnį, liečiantį politinės doktrinos ir veiklos klausimus.

Dvi liberalų grupės (38—55 psl.).

Tai čia ir yra tas redaktoriaus Antano Kučio straipsnis. Jame ryškunami senųjų liet. liberalų (tai kudirkinio tipo varpininkų) ir dabar naujai besi-

organizuojančių ir savo kelio beiškančių vad. jaunųjų liberalų (šviesiečių - santariečių) idėjiniai pagrindai ir tų dviejų liberalinių grupių pasitaikantieji susikirtimai. Šiais klausimais Naujienose vyko mūsų istoriko Vinco Trumpos (šviesiečio-santariečio) ir paties str. autoriaus nuomonių pasikeitimai, diskusijos, ir šio laikraščio skaitytojams straipsnio turinys, atrodo, bus gerai paaiškėjęs. Man tik norėtųsi čia Varpo redaktorių Antaną Kučį pasveikinti už jo tiesių žodį ir drąsą pasakyti spaudoje tai, kas, jo nuomone, reikia pasakyti, nieko nenuslepiančiant, nenutylint ir prie nieko nesiderinant, tik laikantis principų. Tokiu atviru nuosirdumu jis yra pasisakęs Varpe ir anksčiau, pasmerkdamas labai keistas ir lietuviams nepriimtinas neolituantų filisterio (dabar jau "liberalo") Grėimo skandalingas mintis, skelbtas JAV auditorijose (dėl vad. "bendradarbiavimo" su komunistais ir kt.).

Henrikas Blazas (57 — 62 psl.).

Čia Dr. Kazys Karvelis įdomiai aprašo savo idėjos draugo Henriko Blazo, 1965 m. mirusio mūsų žurnalisto ir politiko, gyvenimą ir jo idėjines kovas. H. Blazas buvo principų žmogus, didelis idealistas, kokių mums labai reikia ir kokių, deja, gerokai trūksta. Jis yra mūsų jaunimui pavyzdys.

Lietuvos gyventojai (63 — 74 psl.).

Šiame str. mūsų ekonomistas ir politikas, valst. liaudininkų

veikėjas Juozas Audėnas pateikia apščiiai statistikos ir minčių apie Lietuvos gyventojų pasikeitimus nuo nepriklausomybės laikų iki pask. meto. Čia randame ir sukrečiančios statistikos apie volševikų ir nacių vykdytą Lietuvos genocidą. Straipsnis rimtas. Duomenys surinkti dideliu mokslo vyro kruopštumu. Pabaigoje nurodyta ir gausių šaltinių, kuriems galės pasinaudoti tie, kurie norės klausimą dar plačiau pastudijuoti.

Kovojanti išėivijos bendruomenė (75—85 psl.).

Čia žinomas mūsų pedagogas ir visuomenės veikėjas V. Čiziūnas ieško būdų ir priemonių mūsų kovojančiai išėivijos bendruomenei stiprinti. Jis, tarp kitko, pabrėžia mums idealizmo ir tolerancijos reikalingumą (1); pateikia minčių, kaip turėtų mūsų politiniai ir kultūriniai veiksniai santykiuoti su visuomene (2); pasisako dėl mūsų jaunimo ir jo vaidmens viešajame gyvenime (3) ir rašo kitais tos mūsų kovojančios "išėivijos" bendruomenės klausimais. Mintys gražiai pateiktos ir aktualios, jos turėtų būti apsvarstytos ir mūsų kultūrinių bei politinių veiksmų. Tam gi jos ir keliamos spaudoje.

Kultūrinio darbo organizavimas išėivijoje (86—96 psl.).

Čia irgi žymus mūsų visuomenės veikėjas, bendruomenininkas Zigmantas Dailidka plačiai peržvelgia mūsų kultūrinį gyvenimą ir pasisako dėl visų kultūrinio reiškimosi sričių. Nurodo sunkias mūsų kultūrinės

DIENŲ SKEVELDROS

(Atkelta iš 1-mo psl.)

draugas Rosenblum. Padėtį begelbėdamas aš prieš kelias dienas pakeičiau pavardę. Dabar esu Rožėnas.

— Puiku žinot, — sušuko direktorius. Nuo šiandien kadry skyrius neturi pretenzijų.

Ir Rožėnas linksmas išėjo iš kabineto. Bet rimtis trumpa, nes ryto dieną buvo pakviestas į kadry skyrių.

— Man labai nemalonu drauge Rožėnai, bet supraskite partijos ir vyriausybės sumetimus. Štai paskutiniu metu prašalynom visą eilę žydų kilmės tarnautojų. Kad neatrodytų antisemitizmo padarinys, nutarėm pašalinti iš darbo visą eilę lietuvių. O tamsta puikiai supranta, kad mes kitokio pasirinkimo neturėjome ir į ataskaitą įtraukėme Jus, drauge Rožėnai!

VII.

Viena ištrauka iš "Literatūros ir Meno":

"Labai ryškus, tiesiog iš toli matomas miesčioniškumas, tai kapitalizmo atgyvenos, pasireiškiančios pastangomis įsigyti nuosavybę, ją didinti, perdėti saugoti arba stengtis naudoti visuomeninį turtą privačiam reikalui. Nuosavo

namo statymas, sklypo apsitvėrimas, stengimasis įsigyti "Volgą", daržo įsigijimas užmiestyje ir ten būdos statymas, nuomininko įleidimas į savo komunalinį butą — tai vis kapitalizmui, bet ne socializmui būdingi reiškiniai, priskirtini miesčioniškumui.

Bet anas miesčioniškumo pasireiškimas turi užkrečiamos ir greitai progresuojančios ligos požymių, nes lengvai persimetą nuo vieno žmogaus į kitą ir sukelia nesveiką rūngtyniavimą. Kaimynas pasistatė namą — ir aš ieškau sklypo, draugas nušovė šerną — ir aš taptu medžiotoju, giminaitis didžiudamasis pavaišino savo rinktais baravykais — ir aš vyksiu grybauti, pravažiavo pro šalį pasipūtęs "Volgos" savininkas — ir aš imu badmiriauti ir taupyti mašinai. Tai primena užkrečiamąją ligą. Be to, susirgęs miesčioniškumu, žmogus vis eina blygn. Iš pradžių "Volga", paskui namas, vėliau daržas užmiestyje, medžioklė, žuvavimas ir t. t. Pamažu užmirštami visi dvasiniai interesai".

J. Cicėnas

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materiolių.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITWINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo tau daugiau kaip SEPTYNIUS MILIJONUS dolerių savo apdrau- tiems nariams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda yvy- bės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIE- NIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinė- pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdraudą tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo stud- joms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą už \$1,000.00 apdraudus tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALE APDRAUDA gaudinga visokio amžiaus asmu- nims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų na- riams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudus mokėsite \$2.00 i metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės i kuopą, veikėjas ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darb-
Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

407 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10007

veiklos sąlygas ir pateikia sugestijų kultūrinei veiklai pagyventi. Plačiau nagrinėjami LB ir jos organizaciniai reikalai. Straipsnio mintys įdomios, liečia aktualijas.

Prof. Dr. Vladas Lašas (97—105 psl.).

Dr. V. Kanauka rašo apie pr. m. okup. Lietuvoje mirusį savo kolegą ir, atrodo, idėjos draugą prof. Dr. V. Lašą, kaip žmogų, kaip tautos ir valstybės veikėją, politiką, kaip medicinos mokslo dėstytoją ir kūrėją. Labai gražu, kad taip pagarbiai prisimenami mūsų mirusieji, keliant aiktėn jų asmenybės bruožus, vertus išsaviinti ir visiems gyviesiems.

Vincas Kudirka — publicistas (106—126 psl.).

Tai, kaip matome, ilgas, pateikiąs daug medžiagos apie Dr. V. Kudirką kaip publicistą rašinys, sakyčiau, studija. Kas gi yra šios studijos autorius? Tai senas varpininkas, žymusis valst. liaudininkų veikėjas, Lietuvos seimų narys, teisininkas Antanas Sugintas, dabar jau pensininkas, kartas nuo karto pateikiąs tokių puikių straipsnių ir mūsų kitai spaudai. Jo straipsnių skaitėme ir Naujienose. Apie Dr. V. Kudirką autorius, pasirodo, yra rašęs jau

ir 1915 m. ("Aušrinės keliai") ir šiam savo straipsniui jis panaudojo prieš 52 metu paskelbto str. mintis. Sveikinu savo vyresnįjį kolegą, taip prasmingai sunaudojantį laisvasias pensininko dienas. Daugiau tokių raštų mūsų spaudai!

Mūsų literatūroje (127—135 psl.).

Šiame skyrelyje pateikiamos dvi — tai Liūnės Sutemos — Zinos Katiliškienės ir A. Rūko poezijos knygų recenzijėlės ir gražiai atsiliepiama apie redakcijai paminėti atsiųstą Juozo Kapačinsko 1944—1950 m. atsiminimų knygą "Siaubingos dienos".

Gyvenimas ir idėjos (136—164 psl.).

Šiame gi baigiamajame skyrelyje skaitome LVLS pirminko Jono Daugėlos straipsnį "Pirmųjų varpininkų kelių", kur, tarp kitko, ryškina "Varpo" idėjos. Toliau, E. Boceiša rašo apie pr. m. įvykusį PL Jaunimo kongresą, irgi apie trečiąją dainų šventę. Vytautas Bildušas gražiai aprašo pr. m. įvykusį Varpininkų suvažiavimą.

Toliau duodami keli niekieno nepasirašyti straipsneliai (apie Vliką, Amerikos Liet. Tarybą,

Suvenyrų problemos

Yra Lietuvoj 10 dirbtuvių, gaminančių suvenyrus. Jos išbartytos Vilniuje, Kaune, Kretingoje ir kitur, bet dabar tapo sujungtos vienoj administravimo sistemoj, vardu "Dovana". Pagamina suvenyrų gana daug, ir nemaža jų eksportuoja į Lenkiją, Prancūziją, Italiją, net Japoniją. Vien Montrealio parodon, sako, išsiuntę už 170,000 rublių...

Deja, tik nedidelė tų suvenyrų dalis tikrai patraukli. Net ir Lietuvai tikrai būdingi daikteliai perdažnai pateikiami monotoniški, menkos kokybės, apygrubiai ar šiaip pigiai pagaminti. Dar daugiau tų suvenyrų yra primenančių ne tiek Lietuvą, kiek rusų bolševizmo įsitaisymą Lietuvoj. Patys suvenyrų gamybos tvarkytojai nelabai sužavėti daugumu suvenyrų; apgalvestauja stoką įvairumo, išradinimo, meniškumo... Tačiau jie, atrodo, daugiausia suinteresuoti suvenyriais, kaip jie sako, "apie istorinius -revoliucinius krašto įvykius", ir čia jie turi galvoj daugiau tokius dalykus, kaip Pirčiupis, Vilniaus Paneriai, Kauo IX fortas (žudynių vietos nacių laikais). Tartum būtų užsi- moję bent suvenyrais vis dar

Liet. Kultūros muziejų), taip pat gražiai prisimenamas 1966. X. 3 d. Chicagoje miręs varpininkas Jonas Bildušas.

Paskutiniame puslapyje (168) žurnalo redaktorius pabrėžia varpininkų ir jų žurnalo uždavinius; kovoti dėl Lietuvos laisvės, ugdyti mūsų tautinę kultūrą ir rūpintis lietuviybės išlikimu.

Argi tai nėra visų mūsų uždavinių?

Todėl drąsiai galime sakyti, kad Varpininkų Filisterių Draugijos leidžiamasis "Varpas" yra žurnalas visiems.

Kad ir būdamas kitos srovės, nuosirdžiai sveikinu "Varpą", jo redaktorių ir leidėją.

Dirbkim, kovokim dėl Lietuvos!

tęsti prieš 22 metus pasibaigusį karą...

Dabar dar monopoliškiau sujungta ir profesionalų bolševizmo skleidėjų tiesiogiai ar bent netiesiogiai dirguojama suvenyrų pramonė Lietuvoj greičiausiai dar labiau vienodins ir nulietuvins vadinamuosius "suvenyrus iš Lietuvos". Tiesa, tos pramonės tvarkytojai svajoja sutelkti į suvenyrų gamybą net kelis tūkstančius liaudies menininkų, bet vistiek nematyt, kad jie rengtųsi atsakyti nuo tų menininkų kūrybinės iniciatyvos tempimo į siaurą propagandinį takelį. (E)

● Mada — fasonas yra tai, ką mes patys dėvime, nemada yra, ką kiti žmonės dėvi.

● Poetas gali bet ką pergyventi, išskiriant korektūros klaidą.

● Pasaulis yra scena, tik teatras blogai vaidinamas.

SIUSKITE PINIGUS Į LIETUVĄ GAUDAMI DAUGIAUSIA UŽ JUOS.

nemokėdami siuntimo mokesčių. GERIAUSIA IR VERTINGIAUSIA DOVANA YRA DOLERIU PAZYMEJIMAI, KURIE JŪSŲ GIMINEMS KETURIS KARTUS VERTINGESNI UŽ RUBLIUS, KĄ JŪSŲ GIMINIS GALI PAVIRTINTI.

Tik už JV dolerių pajymėjimus jŷsŷ giminės galės įsigyti viską, ką tik norės: maisto, drabužių ir daug kitų dalykŷ — amerikoniškŷ, vakarŷ Europos ir vietiniŷ — tik per Vnešposyltorgo specialias doleriŷ krautuvas labai žemomis kainomis.

Pilnai garantuota. Jokiŷ mokesčių.

už patarnavimą ar siuntimą nei siuntėjui nei gavėjui, nes viską apmoka Vnešposyltorgas.

UŽSAKYKITE DABAR TIK PER INTERTRADE EXPRESS CORP.

125 East 23rd Street
New York, N. Y. 10010

Prašykite mūsų NEMOKAMO katalogo.

Igaliotas atstovas
AMERICAN EXPRESS CO.
ir PODAROGIFTS INC.

MARIJAMPOLĖS GIMNAZIJA ...

(Atkelta iš 1-mo puslapio)

Išau ir mokytojas komjaunuolis A. Kulikauskas. Apie jį J. Kirlys rašo taip: "1950-51 mokslo metais A. Kulikauskas dirbo Igliaukos vidurinės mokyklos mokytoju (Igliauka arti Prienų miškų). Nuvykęs į Igliauką ir ten įkūręs komjaunimo organizaciją, A. Kulikauskas vos netapo buržuazinių nacionalistų auka. 1951 m. kovo 25 d. įsiveržė į jo pamoką banditai šovė į mokytoją, bet drąsus, ryžtingas komjaunuolis, pats būdamas sužeistas, spėjo paleisti kelis šūvius į banditus, kurių vienas krito, o antras paspruko".

Be šių dviejų atvejų J. Kirlys pamini dar trečiąjį — J. Karšauskos, buvusio mokyklos komjaunimo organizacijos sekretoriaus, kurio vardu pavadinta mokyklos pionierių draugovė. Apie jį taip parašyta: "Sužvėrėję banditai 1945 m. lapkričio 10 d. vakare jį bevažiuojantį dviračiu namo ties Liudvinavo miesteliu užpuolė, žiauriai kankino ir nužudė".

Kurios pažangos galėjo pasiekti šimtametė Marijampolės gimnazija dabar, kai Lietuva yra Maskvos bolševikų okupuota ir pavergta, J. Kirlys įrodo taip: "1953 m. Marijampolės

pirmoje vidurinėje mokykloje buvo sudaryta partinė kandidatė grupė. Pradėjo veikti mokytojų politinio lavinimosi raitelis. Pedagogų tarybos posėdžiuose buvo svarstomi klausimai, susiję su tarybinio patriotizmo, tautų draugystės (ar pavergimo?) ugdymu, partijos kovų ir pergalių keliais". Kaip jaučiasi mokytojas, tokiuose Pedagogų tarybos posėdžiuose dalyvauti verčiamas?

1940 metais Stalinui okupavus Lietuvą, buržuazinio nacionalisto Rygiškių Jono vardas nušalinamas ir buvusi Marijampolės Rygiškių Jono gimnazija pavadinama tikrai Marijampolės pirmąja vidurine mokykla. Ir štai įvyksta perversmas: "Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumo 1956 m. kovo 13 d. įsaku Kapsuko (buv. Marijampolės) pirmąjai vidurinei mokyklai buvo suteiktas Jono Jablonskio vardas". Dabar ji vadinsis "Kapsuko Jono Jablonskio pirmoji vidurinė mokykla". Įdomi naujiena yra čia dar ir ta, kad Marijampolės gimnazijos pavadinime sutapo du "tavorščiai": Kapsukas ir Rygiškių Jonas.

(Pabaiga)

Jau išėjo iš spaudos ir galima gauti knygų rinkoje

AMERIKOS LIETUVIŲ POLITIKA

Dr. Kazio Šidlausko knyga apie Amerikos lietuvių pastangas daryti įtakos į krašto politiką. 102 psl. Kaina \$1.50.

Knygos bus išsiųstos, jei \$1.50 čekis arba Money Orderis bus pasiųstas tokiu adresu:

NAUJIENOS,
1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608

KNYGA - GERIAUSIA DOVANA

TIEMS, KAS NORI SVENTĖMS DUOTI GERŲ DOVANŲ, SIŪLOME PASIRINKTI ŠIAS KNYGAS:

1. Dr. K. Grinius, ATSIMINIMAI IR MINTYS II t., 336 psl.	\$5.00
2. Juozas Liūdžius, RAŠTAI, 246 psl.	\$3.00
3. M. Zoščenko, SATYRINĖS NOVELĖS, 199 psl.	\$2.00
4. M. Gimbutienė ir kiti, MAZOJI LIETUVA, 327 psl.	\$3.00
5. K. B. Kraučionas, SIAURUOJU TAKELIU, 178 psl.	\$2.00
6. J. Augustaitis, ANTANAS SMETONA IR JO VEIKLA, 154 psl.	\$1.50
7. Prof. V. Biržiška, SENUJŲ LIETUVIŠKŲ KNYGŲ ISTORIJA, du tomai 207 ir 225 psl.	\$2.00 ir \$3.00
8. Prof. V. Biržiška, ALEKSANDRYNAS, 430 psl.	\$7.50
9. St. Kairys, LIETUVA BUDO, 416 psl.	\$2.00
10. Vl. Mingėla, KUN. ANTANAS MILUKAS, jo gyvenimas ir darbai.	\$6.00
11. Kipras Bielinis, PENKTIEJI METAI, 592 psl.	\$2.00
12. Dr. Antanas J. Gussen, DANTYS, 158 psl., minkštasis viršelis \$2.00, kietasis	\$4.00
13. Juozas Švaistas, PETRAS ŠIRVOKAS, 228 psl.	\$2.00
14. Antanas Baranauskas, THE FOREST OF ANYKŠČIAI, N. Rastenio vertimas, 40 psl.	\$2.00
15. Mikas Petrauskas, EGLĖ ŽALČIŲ KARALIENĖ	\$5.00
16. Alfonsas Nevardauskas, PAJŪRIJOS, PAMARIAIS	\$5.00
17. Petronėlė Orintaitė, KA LAUMĖS LĖMĖ, 238 psl.	\$3.00
18. Kipras Bielinis, TERORO IR VERGIJOS IMPERIJA, 310 psl.	\$1.00

Šitas knygas galite įsigyti "Naujienų" ofise arba gauti paštu, atsiuntę nurodytas sumas čekiu arba money orderiu adresu:

"NAUJIENOS"

1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608

Tautinių šokių švenčių takais

J. Vaičiūnienė

9

Norėjau surasti tinkamesnį žodį Tautinių šokių mokytojams-joms už tai, kad jie, gyvendami nei minkštesnėse, nei lengvesnėse sąlygose už kitus, gali įsipareigoti, pasilikti, ištesėti, lyg kliūtys pačios trauktųsi piems iš kelio. Jie nepateikia už išdirbamus antvalandžius niekam nė sąskaitos, kaip tik patys sau. O savo "nerealumu", romantizmu, lakiu idealizmu sunkesni už anuos praktiškuosius realiuosius, negrįžtamai ištrauktus ir ištraukiamus skersvėjų (kun. B. Bagdonavičiaus žodžiai) per duris ir langus ir nunešamus su viso krovinio svoriu į nežinią.

Norėjau mūsų gyvajam jaunimui išrinkti reikšmingiausį ir gražiausį žodį iš visų, kuriuos tik galėjo sukurti didžios praeities gimusi tauta, verždamosi jėga, kūryba, protu per amžių sąvartas — polvynius, žemės drebėjimus, kalnų persikėlimus iš vienos vietos į kitą. Vistiek ar atėjusi nuo rojaus vartų, ar vystymosi "evoliucijos" keliu, nusidėjusi, išganyta, ar neišganyta; valdžiusi, ar kitų valdoma, naikinama, "mokoma"; laisva, ar vergaujanti, turtinga, ar apiplėšta; sveika, ar sužeista; savame krašte, ar išstumama; keliaujanti, ar sustojusi kitur... Jai, kaip ir visoms tautoms, taikyti krikščionybės įkūrėjo žodžiai, pabrėžiantys, kad tautų yra daug, kad tautybės praradimas ar tautos išnykimas yra nuostolis. "Tautos, kuri nesutinka pati su savimi, nepasiliks akmenis ant akmenų".

Visi esame paveldėtojai ir vysk. Pr. Brazio palikimo "Savo tautą mylėti labiau už kitas"... O kalbamuoji atveju tuo labiau — tą savo jaunimą, kuris sutinka pats su savimi, veda tautą į ateitį, tūkstančiais dalyvauja lietuviškose programose, dėvi tautiniais drabužiais... neatsižvelgdamas nė į aukštai stovinčių kai kurių asmenų tų drabužių pašaipingą pravardžiavimą "šintakvoldžiais", neatsižvelgdamas į priešingus, iškiliai rodomus pavyzdžius, į priešlietuvišką "propagandą, agitaciją" žodžiu ir raštu laisvoje spaudoje. Kad būtų įtikinamiau, koks tas didysis mūsų lietuviškumas bausis, kaip jis ēda visokių kūrybą, ryja "neužspringdamas" kultūrą, pagrauzia dabartinio žmogaus didingumą... Kai kas iš aukštybių apšventina, kad nesiplėstų, paskutinė, madingiausia, stipriausia "antiseptika" nacionalizmu (suprask hitlerišku), niekadoms lietuviuose nė iš tolo neprisilaukusi.

Geras žodis ir tam jaunimui, kuris greičiau apsprendžiamas gyvenamo krašto pasaulėjautos, bet pirmiausia solidarizuoja, atlieka pareigą savo tautai iš teisės visiems gyventi, savaip reikštis iš socialinio teisingumo, iš krikščionybės esmės.

Pora pavyzdžių, kurie, reikia suprasti, ne vien atskiri atsitikimai, bet daugelį kitų atstovai. Tautinių šokių mokytoja sako, jog pagal išdirbtų metų skaičių norėtų jaustis atidurbusi, galėtų būti Garbės teismo išteisinama. Norėtų po duonpelnio darbo kveptelti, ilgiau šilti namų pelene. Bet laukia jaunimas, gyvas, besiblaškant. Į ką jis atsirems...

Kitas... Būtų ne pro šalį laiks nuo laiko atleisti atostogų valią, sudribti, paleisti irklus, spaudžiamus prieš laiko visokias pasiūlas, prieš srovę. Bet atsimi-

nus, kur ta srovė neša, spaudi irklus dar tvirčiau, kad ir ne kiek reikiama kryptimi pasiūti, vis judi, nestovi vietoje... Pagal mokykloje spręstus uždavinius apskaičiuoji, kiek nuplaukta ar atsilikta, plaukiant per tam tikrą laiką prieš srovę tiek, o srovė natūraliai nešė tiek...

Čia pasroviui plaukimas ne tas neišvengiamasis, apie kurio neįmanomą užtvenkimą giedojo Maironis, kurį, kaip ir visa kita, mėgina savo naudai aiškintis bolševikai, negalėdami nei Maironio nei jo laisvės šauksmo iš gyvenamo laiko išbrankti ir nutildyti. "Lietuva brangi" ir dabar visos tautos dainuojama. Maironio neužtvenkiamoji upė yra ta, kuri neša tautoms laisvę. "Išpančiotos tautos žygiuoja laisvai". Jo upė kaip tik teka prieš srovę geležinių imperijų — ir ne upių, bet vergų jėgomis iškastų, kasamų, visokių perkasų "kanalų", dirbtinių jūrų pavergtoms tautoms paskandinti. Kas baisiausia, kad neleidžiama iš sustabdytųjų vandenų niekam iškilti, nei lavonams. Maironio upė veržiasi, teka ir tekės priešingu bėgimu įsimesti į stovinčius vergijų vandenį ir juos sudrumsti iki gelmių.

Mes čia atsiradome, sako, irgi ne tvankstyti gyvenamų kraštų upių, priimančių jose plaukyti ir tautybių laivelius su savo vėliavomis, o jose nuskęsti arba nenuškęsti ne vien tik upės kaltė ar nuopelnas, bet nuopelnas ir mūsų pačių kapitonų ir įgulos...

Ar nebūtų sako teisingiausia apyskaita (ir aš sakau) 1968 m. parodyti nors apytikriai, kiek dar turime gyvų sielų. Iš procento galėtume spręsti apie atsiremiamųjų stulpų, irkluojančiųjų rankų tvirtumą, įgulų ištikimybę ir keleivių, pirkusių bilietų drausmingumą, solidarumą.

Neužmirštama mergaitė

Įėjus į II-sios Tautinių šokių šventės salę, pribėga susirūpinusi 18-19 metų mergaitė prie su manimi einančios moters, davinčios tautiniais drabužiais ir grynų priegaidžiuotu lietuvišku tarimu sako (atpasakoju). Ponia, prašau man paskolinti karūnelę!... Mane paskyrė vėliavai lydėti. Mano tautiniam aptaisui trūksta karūnelės. Gražinsiu! Galite manimi pasitikėti!...

Priimkite vieną, kitos rūšies pavyzdį: — Buvau koncerte, giriasi aštuoniolikmetė. Dainavo gražiai, bet didesnę dalį — svetima kalba. Mes, kelios mergaitės ir berniukai, gale salės, už lietuviškai dainuojamas susitarę kad plojome, tai plojome! Už svetima kalba, taip sau... Nutarėme: jeigu savitarpiniam koncerte neištenka savo balsinių kūrinų, tegu jų kalbą išverčia į savąją...

Tenemėgina kai kas iš mūsų diduomenės paaiškinti, jog čia plojimas reiškia nepasitenkinimą. Ne! Aš tuos jaunuolius gerai pažįstu: jie dar nėra naujosios mados pasisavinę!...

Stambieji tokius žėrinčius jaunimo pavyzdžius gal laikys smulkmena. Tačiau iš tikrųjų jie rodo stambaus susipratimo, patrijotizmo dar neišsekusį šaltinį. Dar jiems ne viskas vis tiek! Dar jie jaučia savąjį patriotizmą ir girdi jo kalbą aiškiau, negu kitų patriotizmų kalbas.

Visoks, skirtingas, tam tikra prasme, patriotizmas yra kieno nors pagimdytas, turi tėvą, tėvus, pav.: marksinis, lenininis, proletarinis, fašistinis, profesinis, parti-

nis, dolerinis, luominis... Kodėl negalėtų būti ir puotinis, balinis.

Ypač išsiskiria savo patriotizmu tas balinis, kuriam baliuoninkės iš anksto stropiai renkamos ir iš lietuviškos visuomenės priaugsimų mergaičių, lyg siekiant metais po metų sukurti kokį aukštesnįjį, "patricijų" luomą. Mat, jau pačiame baliuje tų "užangažuotų" mergaičių "debiutančių" (jos taip vadinamos) beveik visų paaukštintos pavardės vardai. Jos lietuviškai nešneka, nors skaitome spaudoje, kad visos lietuvių kilmės, o pats balius vadinamas lietuvišku vardu ir tariasi atstovaujantis lietuviškiems papročiams, garsinąs lietuvių vardą (!).

Bet ne tik man, o ir daug kam, nors apičiupa pažįstantiems šios rūšies lietuviškus papročius, atrodo, kad čia pamėgdžiojimas Anglijos karališkų, (gal ir lotdu) rūmų buvusių paprotinių balių, kuriuose būdavo parodomos karalių karūnos giminės atėjusios į metus įpėdinės. Antra, žinome ir apie rusų kaimiečių, ypač pavolgio gyventojų, vadinamų burliokų, panašius papročius. Tam tikromis dienomis suveždavo ar suvedavo į parodą jaunikiams žmonas išsirinkti, išpuoštas tekėsimas dukteris, vadinamas "nadobnicomis", — lietuviškai apytikriai būtų reikmeninės. Tikro atitiktens, tur būt, mūsų kalboje nėra, nes nėra buvę ir tokių papročių.

Gražios, prasmingos, daug kalbančios anos iškilmės. Kas neduos ir dabar čia tokias kieno valstybines ar tautines suvaidinti, nelyginant kaip mūsų dainininkai (ir apskritai) suvaidina svetimas operas... Tik negražu savintis, rodyti kaip savo, lyg mes, lietuviai, jeigu lietuviai, savo neturime. Turime pav. net išties vestuvių dramą...

Tai gi kai ryžtamasi anokia dvišaka svetimybė, dargi trubadūriškai lietuviškumui atstovauti, geriausiu atveju — nežinojimas kas daroma, blogiausiu gal kas tars — melas, meškos patarnavimas. Savo tautinei kūrybai ir tarptautinėje plotmėje, ar tautybių susitikime atstovauti, kalbamam ruožtu, priimtinausias V. Baliajaus darbo pavyzdys. Apie tai ir kita plačiau, gal, kitą sykį.

Į šio meto "debiutančių" galvą svaiginantį vaidinimą pirmąsyk pakliuves, ar ne tik irgi stropiai parinktas naujasis lietuvis ateivis, (prisipažino viešai), nesusi-gaudydamas sąvokose, jausmuose, "emocijose", ne be pagrindo nesulaikė ašarų, pravirko, pats nežinodamas kodėl (!). Panašiai, kaip verkdamas baranauskiškas lietuvis Lietuvos miške. "Dažnai miške lietuvis ko verkia — nežino".

Atsiprašiusi už per platų žingsnelį į šalį ir per siaurą — į atskirą plačią temą, kuprinu toliau.

Mūsų patriotizmas yra ir turi būti, pirmiausia savo tautos tautinis. Jo ir vardas, pagal šeimos vadovą — tėvą — pater — patria — tėvynė, patriotizmas, tėviškumas, tėvyniškumas. Vėliau genčių ir iš jų susikūrusių, gimusių tautų tėvai, tėvūnai...

Šis iš tėvų paeinąs patriotizmas — tėviškumas, o ne kitas, įrašytas 10-yje Dievo Tėvo įsakymų. Kas tą tėvą tiki, tą pripažįsta ir gerbia tėvus, vaikus, jaunimą, nes jie visi yra tauta. O tikintysis — patriotas.

Į tą tėviškumą įsikabinę išliko žydai, kol apsijuosė savos valstybės grandinėlė. Į šią tėviškumą įsikabinę išliksime ir mes, nes jis yra patvirtintas Krikščionybės įkūrėjo, įspėjusio netikėti netikrais pranašais, nors jie darytų didelius darbus.

Išeitų, kad tautinis patriotizmas nėra, kaip dabar kai kas iš mūsų išpažina, nei valstybės kurioje kitoje valstybėje kūrimas, nei bažnyčios — bažnyčioje, nei

kito Tėvo danguje ieškojimas, nei kito naujo Kristaus žemėje. Tautiniams patriotams geras ir senasis Dievas Tėvas, geras tas pats jo vienatinis sūnus Kristus.

Tautinis patriotizmas ("ura ar ne ura") tėviškumas nereikia jokios neapykantos tautoms, neneigia ir negali neigti teisės joms būti. Nesiaurinama nė žmogaus, jokiam kiaučio jo neuždaro. Ne siauresni nė vaikai, gimę augę tėvų namuose, už gimusiųs šalia šeimų, auginamus kitokio "patriotizmo" namuose, griežtai tvarkomais nuostatais.

Tuo tarpu čia nelupinėtini visokie kiaučiai, kuriuose pats savo noru, valia... užsiveria žmogus, visai nebūdama tautinis patriotas. O kaip tik nematyti negirdėti susiaurėja už tai, kad ne tautinis, bet kitoks patriotas, pav. nors ir profesinis, partinis, grupinis, luominis...

Neskubėdami vaikiškai įtikėti pranašams, ruošiantiems tautoms kapinynus, turime pripažinti — jei svetimieji į kurios tautos namus ar tautines šventes ateina, tai ne savęs pamatyti, bet pirmiausia pamatyti kuo, kaip kalba anos tautos dvasia. Ateina pamatyti senųjų ar naujųjų laikų jos tautinio "potencialo" išteklių, kultūros skirtumų, patriotizmo išraiškos tikros, bet ne tokios kaip Goethe's Margarita, pažvelgus į veidrodį, sušuko "Margarita, ar tai tu!"... Iš to, kiek toji tauta apsiavilusi pati nuo savęs, kiek dar jaučiasi, žinoti pati save, ir "laidotojai", ir visi kiti sprendžia apie jos tolį į gyvenimą ar į kapinyną, kiek jos buvimas dar kam reikalingas ar nereikalingas.

Keleriopai pastabių akių gal ateis ir pas mus pamatyti, kaip kas klostosi, suruošta, savaime aišku, rengėjų, pasiekusių aukščiausios savo profesijos viršūnės kaip išpildyta, savaime aišku, profesijoms besiruošiančio, į jų viršūnės bekylančio jaunimo. Ateis pamatyti, kiek pilnų ir tuščių kėdžių. O emigrantinių knygų rašytojai patikrins, ar jų knygose teisingai surašyta, per kiek metų išblunka emigrantų tautybė.

Šiam teigimui pritaria ir skyriuje "Apilinka, vieta ir visuomenė" bendrinės prasmės sakinio ypač antroji dalis "ateina kitų pamatyti".

Reikšmingas mažmožis. Vienos Pavergtųjų tautų savaitės Čikagoje kalboms einant į pabaigą, kalbėtojas senatorius ar kas, sugavęs akimirka, paprašė paeliui atskirai kiekvienos tautybės pakelti rankas, nes nori pamatyti, kiek kurios tautybės tebėra žmonių. (Buve teprisimeina). Kam galėtų būti neaišku? Kalbėtojas, labai aiškiai šnekėjęs už pavergtųjų tautų išlaisvinimą, pats paskutinis turėjo kantrybės išlaukti savo eilės. Kur patys kovotojai, išlaisvinamieji? Pavargo besėdėdami gryname ore... Neturi laiko! išskubėjo į savo "ūkius"!

Kai einame atsistoti į kitų tautų eilę, argi tik "bevardžių stiebu"? Ne, nepasėnęs nė dabar šis lietuvių tautinio patrioto plunksnos brūkšnys!... Dieve padėk, kad mes čia tokie jauni būtume, ir kur nors taip ilgai išliktume... Nors ir "gitaromis" skambindami!

Todėl tautinio patriotizmo prasme ir III-ji Tautinių šokių šventė nebus besitaiškanti kai kieno anaip "platiems" ir emigrantėjantiems skoniams, kuriems labai pagardo ištisai visur, neskiriant nė savo tautinių švenčių, emigrantiniame miltų saikelyje įmaišyta, svetimais raugais užraugta, iškilusi emigrantinė duona. Nebus "pabovijimas" tų, kurie teikėmės pasprukti nuo okupanto atnešamų baisių, mūsų pačių patirtų, kurie čia, viską užmiršę, siekia "pasaulio piliečio žvaigždės".

Šventė bus lietuviška visu turiniu, vieningu vaizdu, prieštaraujanti okupantui, bebaigiančiam naikinti nepriklausomos Lietuvos žymes. Šventė priduos jėgos ir bus kietas pagrindas krašte geležine, po-

licine pedagogika auklėjamai kartai atsispirti prieš visokią "graždanką". Bus jaunimo susitelkiamoji priemonė čia ir sušaukiantis aidas jaunimą, savanoriška prievarta išvežama į Sibiro platumas iš Lietuvos "mažiukų kambarėlių" (?).

Tai iš šventės nelaukiame nei "profesinio" pasiruošimo, nei visų šokėjų judesių išbaigimo, nei pasiekimo naujų, žiūrovus jaudinančių "rekordų". Tai būtų kaip tik emigrantinė savybė, kad, palyginus maža tautinė grupė prisiaugino tokį aukštą procentą specialistų šokėjų. O laukiame, šiuo atveju ir prasme, gausumo "rekordo", darnos, jaunatviškos vidinės jėgos, sutarimo, aiškaus, gilaus, garsaus atsiliepiamo į Nemuno šauksmą, kaip ukrainiečiai atsiliepia į Dnieprą, rusai — į "motinėle" Volgą, vokiečiai į Reiną, lenkai — į Vislą ir t. t. Lietuviai "Op, op! Kas ten, Nemunėli! Ar tu mane šauki?"...

III-ji Tautinių šokių šventė parodys pralenkianti laiką, su juo einanti, ar atsilikusi — ir ne kuo kitu, o svarbiausia, gyvomis sielomis, garsiai sušukusi "Nesulauksi sūnau šiaurės: mūsų širdys tvirtos!... Tos gyvosios sielos kaip tik neleis "suprotestuoti vekselių", pasirašytų nuolankių emigrantų ir mandagių išdavikų...

Įžangoje Tautinių šokių šventę pavadinau piliakalniu. Pabaigoje ji man užsidega dideliu jaunų atžalų krūmu, iš kurio turi ir Mozės išgirsti savo tautos aiškų balsą, daug daug ką pasakantį ir daug daug kam ką primenantį. Pav.: Atskiriems galingiems kūrybos išpildytojams, "interpretatoriams" su ta krūmo degančia liepsna pasiekti toli matomų aukštumų... Atskiriems mūsų kūrėjams mokslų ir visokių menų kurti pasaulinės vertės visokių rūšių kūrinių svaresnių negu Čiurlioniški. Atsinaujinimo pamaldų išraiškų (formų) kūrėjams perimti iš senovės kunigų — vaidilų per ano laiko naujojo vaidilos vysk. A. Barono rankas lietuvių liaudies muzikos įrankius — dūdeles, ragelius, vamzdelius, skudučius, kankles, kuriomis jis užkankliavo Kristaus gimimo naktį: "Kanklėmis kankliuokime, dūdelėmis dūduokime"... Atsakęs anuomet įžeidusiam jo, ir mūsų visų, kalbą savo profesoriumi kun. Gabševičiui Anykščių šileliu, dabar naujausiųjų laikų mūsų muzikus įpareigoja parodyti, jog mes irgi turime savo kankles, kaip graikai turi lyrą ir kitus; havajai — smuikus..., indėnai — lėkštes, bubnus — būbnelius..., ukrainiečiai — bandūras... Rusai, ypačiai klajokliai Čigonai — gitaras..., (Žiūr. "Narodnyje ruskije pesni i romansi", "Rusų liaudies dainos ir romansai", New York, 1949 m.). Įpareigoja išbulinti, išgarsinti kad ir kanklių muziką, kaip anie muzikai (ir dainininkai) — Dionisio, Agaudo, Manuel de Falla ir kitų — prikėlė, išbulino, išgarsino tapusių Ispanijos liaudies muzikos įrankiu g-i-t-a-r-ą. O mūsų klebonus, kunigus įpareigoja tų k-a-n-k-l-i-ų muziką įvesdinti nors į lietuvių kalba atliekamas pamaldas.

1968 m. visa tauta nuo Sibiro taigų iki atogrąžinių pakraščių išgirs, didžiulis ir tvirtas laisvųjų kraštų lietuvių iškilimu į aukštumas su savo tautinėmis operomis, sruginėmis, maironiškomis, vyduoniškomis, krėviškomis... dramomis, grundaškais romanais, kudirkiškomis satyromis... Su veikėjais — Visuomiais, mindaugais, mirtomis, vytautais, birutėmis, kęstučiais, šarūnais, vincukais, radvilaitėmis, joanomis darkiētėmis, viliais teliais, šv. kazimierais, valančiais, matulaičiais, plioterytėmis, pušelėmis, daumantais, lipniūnais, sideravičiais, violiniais, su užburty 12-kos brolių ieškotojoms. Lygiuos į kasdieninius šių dienų herojus. Pasijuoks iš "deržimordų", krūglodūrovų, zvelkovičių, pogodų nenastijevnų"... Stiprinsis budriūniškoms kantatomis, jonušiškais maršais... Grūdinsis dailininkų paveiks-

lais — Lietuvos ateities vizijomis. Gėrėsis lietuviškos minties ir išraiškos baltais... Seks (mokiniai) kriaučiūniškus, jablonskiškus... dabartinių laikų, vietos mokytojus, mokančius po 6—8-nias kalbas ir nelaikančius tą mokėjimą garbe, bet — didele gėda savos gerai nemokėti...

Iki šiol iš kai kurių klebonų lietuviškose parapijose patys vaikai nemokėję išsiprašyti savo tėvų kalba dialogo su Dievu, (nor atitinka ir statistiniai duomenys, dabar džiaugsis šv. Tėvo praplėstu tautiškumu, priminusi savo pasiuntiniams, kad jie ne valstybių, bet tautų kunigai... Sveikins mažutėliai pas naujos išraiškos aukurą lietuvių pilnateisį kunigą, leista prabilti į savo tautą lietuviškai.

Jaunimas, su juo kartu visi kankliuosime Visatos Kūrėjui "Pulkim ant kelių visi krikščionys"... Visi nešime tokią dovaną, kokią begali nešti leivos vaikai Obeliai ir tautos patriotai...

Tai bus iškėlimas, nušvietimas ir lietuviškos mokyklės mokytojo vertės, reikalingumo, autoriteto. Vaikams bus įtikinamiausia, galingiausia paskata mokyklė (iki šiol taip baisiai tūly suaugusiųjų piešiamą), lankyti, užaugti išliekančiais lietuvišiais, kad būtų kas dirba išliekamus darbus.

Visi kiti tegu papasakoja, aprašo daug esmingiau, labiau išliekamai, kokių gryniausių javų atneš dovanų ar paruoš staigmeną, negu aš čia žąsies senoviška plunksna pavadžiojau, sukinėdamosi kartu, kad būtų dauksiškas vienybės ryšys, visuotinė komuniija, suprantama kalba su taip plačiai pabirusia tauta.

Užsiėjus iš pradžių į aną susirinkimą, apžvelgus darbo plotus ir juose ne per daugiausia darbininkų, atsimenu, kad susiklostė tokia išvadinė idėja: — (be kabučiu): Padarysime visa, ką galėsime ir taip gerai, kaip tik galėsime. Antraip tariant, eisime Lietuvos keliu apgalvotu, tvirtu, patvariu žingsniu, kaip šokio arto-jėlis vaga, varą tą gilią vagą per savo laukelį. Kas nežino, kad joks protingas ūkininkas, nenorėdamas mirti badu, sava valia ir noru neina arti svetimų laukų, palikęs dirvonuoti savąjį nors ir šešmargį? Kaip nebūtų sava valia eję anais baudžiavų laikais ir dabar nebeitų arti ponų dvarų platumų.

Todėl varysime tą gilią vagą pirmiausia per savo laukelį ne tik šiais ir kitais metais, bet visada nuo vienos istorinės datos iki kitos — iki tos, kurią atkakliai stebiamės įrašyti visų darbų viršūnėje. Įrašytoji irgi nebus paskutinė stotis, o rodanti kelio kryptį laisvės žiburiui nešti toliau ir kelti aukščiau. Čia ir niekur pakeliui ilgiau ilsėtis nesustosime, kad neapkrustumė mirštančiųjų gulbių ir gulbių, plaukiojančių lėkštuose ežerėliuose, migdomais pūkais. Ar neužmiega atsisėdęs pasilsėti kelevišs šalčio deivės apsuptas šiltais kailiniais?... Nepabunda nei trečioj, nei ketvirtoj kartoj, bet — anapus tokios ribos, kur šnekama kita kalba ir keliamos kitos vėliavos.

(Pabaiga)

TAISOME KLAIDAS

Šių metų rugsėjo 9 d. (Nr. 876) priede, penkto psl. ketvirtos pastraipos 7-oj eilutėj nuo apačios, vietoje žodžio "atlikmeniška", turi būti "atitikmeniška".

To paties psl. trečios skilties, pirmos pastraipos 11-toj eilutėj nuo apačios, vietoje žodžio "kaž kam", turi būti "kai kam".

Šių metų rugsėjo 16 d. (Nr. 877) priede, 4-to psl., 3-ios skilties, 3-čios pastraipos nuo apačios, vietoje žodžio "tenebūna", turi būti žodis "tebūna".

mūsų žingsniai

LEIDŽIA: SANTARA - ŠVIESA ♦ REDAGUOJA REDAKCINIS KOLEKTYVAS CHICAGOJ

Medžiagą siųsti: Marijai Paškevičienei, 3308 West 62 Place, Chicago, Illinois 60629. Telef. HE 4-8836

10 METAI

1967

NR. 18 (226)

...IR LIKS TIK VIENAS ŽODIS - LIETUVA...

(Santaros-šviesos suvažiavimo uždromasis žodis, pasakytas Raimundo Mieželio)

Išvykdami iš savo suvažiavimo, žvelgiame į lietuviškąjį gyvenimą ne tik kritikos, bet ir meilės žvilgsniu. Matome jame eilę pasipiklinimą keliančių reiškinų, matome jame įvykių, kurie sulygina vadinauosius "kovotojus už laisvę" su pavergėjais, matome jame žmones, nesugebančius galvoti, nepajėgiančius pakęsti skirtingos nuomonės ir žodžio. Tačiau pažvelgę giliau, matome mūsų lietuviškajame gyvenime daug daugiau reiškinų, kurie kelia numyse pasigėrėjimą, paskatina nesiiraukti, o dar labiau įsijungti į jį. Lietuviškasis kūrybinis genijus išėjimoje neblėsta. Jis vis daugiau plečiasi ir jam tik reikia didesnės mūsų paramos. Visuomeniniame gyvenime neišvengiamai stiprėja jėgos, pasisakančios prieš Lietuvos laisvės idėjos monopolizaciją "patriotų" rankose, kurie tik vienitariasi myli Lietuvą. Visose grupėse stiprėja balsas, kad kova už lietuvių tautos egzistenciją negali ir neturi vykti

lik viename siaurame apkaše, bet turi būti išnaujamos visos susidariusios galimybės; kad lietuvių tauta neturi būti skirstoma į "mus" išrinktuosius čia ir "juos" prakeiktuosius ten — Lietuvoje.

Prieš kelis metus tokiam mūsų suvažiavime išryškintas šūkis "Veidu į Lietuvą!" su kiekviena diena įgauna vis konkretiškesnius bruožus. Be abejonės, pasaulio įvykių ribose mūsų santykių su Lietuva klausimas vis aštrės ir plėsis. Nors ir kaip norėtų kai kurie išėjimo žmonės nematyti šiuo metu jokių žymių, bet geležinė uždanga vėl nusileis uždengdama pasidariusius plyšius į Vakarų pasaulį ir atskirdama Lietuvą nuo mūsų.

Noriu užbaigti suvažiavimą atsivėrimo žodžiais, pasakytais prieš kelias dienas Kaune ir Vilniuje: "Išvykstame su viltimi ir su pasimatymu ir su viltimi, kad skaudūs žodžiai "jūs" ir "mes" išnyks ir liks tik vienas žodis — LIETUVA.

Nauji keliai išėjimo kryžkelėse

(Mintys iš Santaros šviesos suvažiavimo)

Susirinkęs būrys santariečių, šviesiečių ir svečių Tabor Farmos valgykloje naktiniams užkandžiams tarpusavyje dalinasi įspūdžiais ir klausėsi dypukiško anekdoto: dypukas, susitikęs dypuką neseniai buvusį Lietuvoje, paklaustas ar jis ketina važiuoti į Lietuvą, trumpai atsakė: pernai Lietuvoje mirė mano bobutė, giminių neturiu ir į Lietuvą nevažiuosiu.

Simpoziume "Veiksniai Emigracinėje Kryžkelėje" tiek jo dalyviai, tiek diskusijose dalyvavę pajudino "nepajudinamą" Clevelando konferencijos tezę, kad ryšiai gali būti palaikomi tik tarp giminių, o jeigu giminių neturi, tai ir po visų ryšių su Lietuva. Simpoziumo dalyviai ir diskusijose dalyvavę akademikai negalėjo sutikti su tokia trumparegiška Clevelando konferencijos interpretacija. Lietuvis su lietuviu kaip pavieniai individai ne tik gali, bet ir turėtų palaikyti ryšius, vadovaudamiesi ne tiek tautinės disciplinos, kiek tautinio sąmoningumo principu.

Kun. Feliksas Juzevičius, vadovaudamasis tautiniu ir ekumeninės dvasios katalikišku principu savo dialektinėje paskaitoje "Idealizmas ir realizmas lietuvių visuomenėje", kun. Strazdelio pavyzdžiu, surado daugiau idealistinio turinio realistinėje lietuviškoje visuomenėje čia emigracijoje ir okupuotoje Lietuvoje, negu jausmais besivadovaujančiuose pavieniuose individuose, dažnai save tikrais patriotais besivadinančiais. Suprantama, kodėl kun. Juzevičius Montrealio parodoje nesurado didelių skirtumų tarp vakaruose gyvenančių ir iš-okupuotos Lietuvos atvykusių lietuvių, nežiūrėnt kokiais titulais jie būtų save pasivadinę, ar kitų būtų tituluojami. Montrealyje lietuvis, sutikęs lietuvi, ne tik surado bendrą kalbą, bet taip pat mokėjo realistiškai pažvelgti į lietuvių veiklos gaires siekiant Nepriklausomybės. Realistiniais darbais siekiami tikslai, bet ne idealistiniais šūkišiais norėdami jį realizuoti, greičiau pasieksime užsibrėžtą idealą. Kun. F. Juzevičiaus samprata labai panaši į prof. Kairio mestą šūki "Visu

veidu į Lietuvą", t. y., ne širdimi ir jausmais, bet protingu pažinimu vadovaudamiesi Lietuvos problemas greičiau suprasime ir tuo pačiu sugebėsime jas spręsti.

Simpoziume "Oficialioji ir pagrindinė lietuvių išėjimoje" jaunieji akademikai, sutikdami, kad oficialioji ir pagrindinė lietuvių išėjimoje, tiek okupuotoje Lietuvoje egzistuoja, ieškojo priežasčių šiam fenomenui paaiškinti. Besiklausant diskusijų nenoromis kilo mintis, kad lietuvių sąjoka išėjimo ir lietuvių okupuotoje Lietuvoje yra panašiai suprantama, bet skirtingai interpretuojama. Čia išėjimoje lietuvių sąjoka yra įgijusi išimtinai politinį pobūdį, tuo tarpu Lietuvoje lietuvių sąjoka yra išimtinai apolitiniai kultūriniai darbai ir lietuvių sąjoka yra išimtinai kultūrinė. Todėl suprantama, kodėl tarp išėjimo intelektualų susirūpinusių Lietuvos kultūrine raida, priverstų veikti "pagrindinį" ir išėjimo veikėjų-politikų, susirūpinusių Lietuvos politine raida, veikiančių oficialiai, kyla nemaža įtampa. Politikai "mandrapiškiams" intelektualams nori įrodyti kultūrinės pagrindinio veiklos žala politikai, o intelektualai "baikininkams" politikam nori įrodyti oficialiosios politinės veiklos paraližuojančias pasekmes Lietuvos kultūrinei raidai. Leonas Dambriūnas, suskirstydamas mūsų aktyviąją išėjimo visuomenę į intelektualus ir veikėjus, randa intelektualų stoką, veikėjų daugumoje politikų tarpe. Jis taip pat kritikuoja Clevelando konferencijos tezę ryšių su Lietuva klausimu, kurioje jis suranda daug prieštaravimų. Iš vienos pusės toje tezeje sakoma, kad tautiniams tapatumams su tauta išlaikyti laisvieji lietuviai turi kuo glaudžiau bendrauti su Lietuva, o iš kitos pusės toje tezeje sakoma, kad laisvieji lietuviai turėtų ribotis privačiu bendravimu, tai yra, bendravimu tik su giminėmis. Jo nuomone taip, kaip praityje lietuviai intelektualai yra nešę didelę atsakomybę visuomeninėje veikloje, tai ir dabar jie neturėtų šalintis, bet aktyviai dalyvauti veikėjų tarpe. Vincas Trumpa savo temoj "Lietuviškoji kairė istorijoje ir dabar" išryškindamas intelektualų reikšmę ir dalinai atsakydamas į Leono Dambriūno iškeltą intelektualų atsakomybės klausimą ne tik pabrėžė didelę jų įtaką Nepriklausomą Lietuvą atstatant, bet taip pat pavadino kairiaisiais visus, pradedant Dr.

Šliūpu ir baigiant kun. Tumu Vaižgantu, kurie nevengdami kontraversijos ieškojo naujų kelių Lietuvos valstybę kuriant. Ši analogija tinka ir šiems laikams, nes liberaliai, pagal V. Trumpą, kairiai nusiteikusių intelektualų randa ne tik pas santariečius-šviesiečius, bet taip pat ir pas ateitininkus, skautus ir kitose organizacijose.

Santaros-šviesos suvažiavime beveik nebuvo nei vieno intelektualiai nusiteikusių akademiko, nežiūrėnt kokiai organizacijai priklausytų, kuris būtų nesutikęs su mintimi, kad jeigu brolis su broliu gali palaikyti ryšius, taip lygiai lietuvis su lietuviu galėtų palaikyti ryšius su tikslu pakelti juos skiriančią geležinę uždangą. Kiekvienoje tautoje, taip lygiai ir lietuvių tarpe, buvo ir bus neišmanėlių, kurie daugumoje dėl savo asmeniškų interesų pasiduos ar parduos savo įsitikinimus, šiuo atveju Lietuvos okupantui — rusui. Taip buvo Dr. Vinco Kudirkos laikais, taip buvo ir bus ateityje, bet tai nereiškia, kad išmintingai veikianti lietuvių dauguma negalės tarpusavyje atrasti bendrą kalbą su tikslu išlaikyti lietuvių, tiek okupuotoje Lietuvoje, tiek ir už Lietuvos ribų.

Mūsų išėjimo kryžkelėse yra ir bus surandami nauji keliai, kurie kiekvienam išmintingam lietuviui patiks veikti taip, kad būtų naudingiausia tiek užjūriuose tiek okupuotoje Lietuvoje gyvenantiems tautiečiams. Dėl įvairių priežasčių lietuviai, gyvenantieji užsienyje ir pasilikę krašte, negalėdami veikti organizuotai ir plačiai, gali veikti asmeniškai ir privačiai, palaikydami ryšius ne vien tarp brolių ir seserų, bet taip pat tarp draugų, pažįstamų ir pagaliau tarp pavienių lietuvių. Į klausimą, kas daugiau iš ryšių palaikymo laimės ar okupantas Lietuvoje ar lietuviai gyvenantieji užsienyje, ar krašte yra nesunku atsakyti. Laimės tie, kurių pusėje ne tik bus teisybė, t. y., laisvės mintis, bet taip pat tie, kurie realiau žiūrės į dabartinę padėtį ir kurie ne vien tik širdimis, bet ir visu veidu bus atsiskę į Lietuvos reikalus, ieškodami tobuliausių ir geriausių metodų tiems tikslams įgyvendinti. Šiuo atveju JAV gyvenantys lietuviai yra išimtinėje padėtyje. Gyvendami laisvame demokratijos krašte ne tik yra išmokę teoretiškai vertinti, bet ir praktiškai patirti laisvę, turėtų dėti visas pastangas, kad krašte pasilikusieji vis daugiau ir daugiau būtų nepriklausomi nuo okupanto.

Prie šio laisvėjimo proceso visi lietuviai turėtų prisidėti, kad ne tik mūsų anūkai ir vaikai, bet ir mes patys turėtume progos išgyventi Nepriklausomą Demokratinę Lietuvą.

Santaros-Šviesos suvažiavimas atkreipė ypatingą dėmesį į ryšių su Lietuva palaikymo problemą, iškeldamas lietuviams akademiškams visą eilę visuomeninių ir kultūrinių problemų. Mokėti skirti visuomeninius klausimus nuo kultūrinių, taip pat kaip sportą nuo politikos, atrodo yra sunkiau užsienyje, negu okupuotoje Lietuvoje gyvenantiems lietuviams.

Per visą eilę metų Santaros Šviesos Federacija rėmė lietuvių dailininkų, muzikų, rašytojų ir įvairiose profesijose veikiančių intelektualų pastangas kurti originalius darbus. Ne nuostabu, kad šiame suvažiavime turėjome progos pamatyti tuos lietuvius kūrėjus, kurie yra lietuviško meno užsienyje avangardinėse eilėse.

Darius Lapinskas, kurio kūrinių interpretaciją originaliai atliko solistė Stempuzienė, ne tik dalyvavo kaip kompozitorius, bet taip pat kaip režisiorius labai savitai pastatydamas A. Škėmos "Nakties Tylą".

Jonas Mekas, demonstruodamas savo originalius premijuotus filmus "Cirką" ir "The Brig", davė savo asmeninę filmų interpretaciją. Apgailestaudamas, kad filmas "The Brig" galėjo lietuviams ir nepatikti dėl savo antimilitaristinės tematikos, juokdamas pabrėžė, kad jo nuomone lietuviai esą "militaristų tauta".

Rimvydas Šilbajoris, kalbėdamas apie Bradūno poeziją, jai davė savitą literatūros kritiko interpretaciją, pristatydamas Bradūno poeziją klausytojams ne tik kas jam patiko, bet ir kas jam nepatiko.

Henrikas Nagys, ne tik tai skaitydamas savo naująją kūrybą, bet taip pat pristatydamas klausytojams naują talentingą poetą Kazį Bartešką.

Nežiūrint Leono Dambriūno apgailestavimo, kad intelektualų tarpe (Santaros-Šviesos suvažiavimą galima būtų pavadinti nemažos grupės intelektualų ir intelektualiai nusiteikusių akademikų suvažiavimu) yra per mažai veikėjų, kun. Gintautas Sabataitis ir Raimondas Mieželis atstovavo veikėjus intelektualiai nusiteikusių akademikų tarpe. Suvažiavimo dalyviai pozityviai įvertino kun. G. Sabataičio pastangas įkurti kultūrinį informacinį lietuvių centrą Čikagoje ir nematė galimybių, kad šis centras galėtų ar turėtų įeiti į konfliktą su jau veikiančiais politiniais informaciniais centrais, kaip pvz. Elta ir t. t. Raimondo Mieželio pranešimą apie krepšininkų kelionę suvažiavimo dalyviai daugumoje laikė kaip eksperimentinį bandymą palaikant asmeninius ryšius tarp lietuvių užsienyje ir krašte, o laikyti pilnai pasisekusiu būtų galima tik tada, jeigu panašaus pobūdžio eksperimentai duotų

panašius rezultatus. Dalis mūsų visuomenės šį eksperimentą laikė nepasisekusiu, pirm jam įvykstant. Per ankstyvūs neigiami sprendimai kaip tik išplaukė iš tų, kurie daugumoje vadovavosi jausmais arba tokia konservatyvia galvosena, kuri kiekvieną naują žygį laiko per daug rizikingu, jeigu nepavojingu.

Baigiant norėtusi prisiminti, kad jeigu Clevelando veiksnių konferencijos atsisaukimas į visuomenę išreiškė daugumoje veikėjų-politikų nuomonę ryšių su okupuota Lietuva ir lietuviams klausimė ir daugumoje pasisakė už tai, kas nedarytina ir draudžiama ir rėmėsi autoritatyviu tautinės disciplinos principu, tai Santaros-Šviesos suvažiavime nemažas skaičius intelektualų, nežiūrint savo ideologinių įsitikinimų, daugumoje pasisakė už tai, kas darytina palaikant ryšius su lietuviams krašte, remiantis demokratiniais tautinio sąmoningumo principais ir pavienių lietuvių išmintimi ir intelektu.

Reikia tikėtis, kad šis suvažiavimas paskatins lietuvius intelektualus įsijungti į veikėjų-politikų, o veikėjus politikus į intelektualų tarpą, atstataut taip šiuo metu visų pavienių lietuvių ir organizacijų geidžiamą lietuvišką vienybę. J. V.

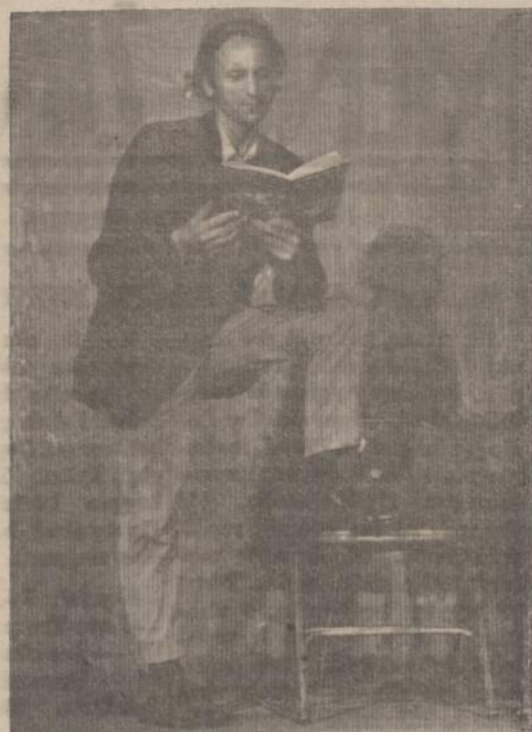
Filmas ir žodžiai

Santaros-Šviesos suvažiavime žiūrėjome Jono Meko filmus, girdėjome jį skaitantį savo poeziją, daugelis su juo kalbėjomės, kai kurie dalyvavome jo federacijos "dolce vita" filmavime ryte saulei tekant.

Praleidusiems šią sudėtingą progą, galime rekomenduoti Jono Meko eilėraščių knygą "Pavieniai žodžiai", išleistą Algimanto Mackaus vardo knygų leidimo fondo. Knyga meniškai išleista, kietais viršeliais, su skoningu fotografo Algio Grigaičio aplanku, ir suskirstyta į keturias dalis — Vaizdai, Miške, Vienos kelionės nuotrupos, Ant kranto ir poros puslapių baigmine Užsklanda.

Šiame rinkinyje, Jonas Mekas atsiskleidžia kaip nepavargęs ir talentingas poetas, savitas eilėdara, ieškantis, kintantis ir tobulėjantis kūrėjas. Lygiant šią knygą su anksčiau išleista "Gėlių kalbėjimas", (kurį dar galima gauti Fonde, \$1.00), matome gana didelį skirtumą: trumpesnę ir susikristalizavusią išsireiškimo formą, panašumą su primityviais liaudies dainų motyvais ir lakonišką bet pagaujančią žodį. "Pavieniai žodžiai" yra svarbus bei moderniškias inasas į mūsų poeziją ir būtina knyga, kad ir mažiausioji bibliotekoj. Ateičiai autorius yra numatęs dar du poezijos rinkinius. Įdomu kokių netikėtųjų jie atneš?

Jonas Mekas "Pavieniai žodžiai". Kieti viršeliai. Apilankas A. Grigaičio. 96 psl. Kaina \$1.00. Knyga ir kiti

Poetas Jonas Mekas skaito iš savo naujo eilėraščių rinkinio "Pavieniai žodžiai", išleisto Algimanto Mackaus Vardo Knygų Leidimo Fondo.

fondo leidiniai gaunami šiuo adresu:

G. Vėžys
6349 So. Artesian
Chicago, Ill. 60629.

Kronika

14-tame metiniame Santaros-Šviesos federacijos suvažiavime buvo išrinkta sekančios sudėties Federacijos Centro Valdyba, dviejų metų kadencijai:

Valdas Adamkavičius
Dalia Bulgarytė
Gabrielius Gedvila
Raimundas Mieželis
dr. Jonas Valaitis
Lakštuonė Vėžienė
Paulius Kestutis Zygas — Valdyba pareigomis pasiskirs-tis vėliau.

Kandidatai:
Henrieta Vepštienė
Donatas Šatas
Marytė Paškevičienė
[revizijos komisiją buvo iš-rinkti:
Titas Antanaitis
Gintra Narienė
Jurgita Zimavičiūtė

Dr. Vytautas Kavolis skaitė paskaitą Los Angeles Santaros — Šviesos skyriaus susirinkime, rugsėjo mėnesio pradžioje.

Dr. Leonas Sabaliūnas studijų tikslais praleido mėnesį Vilniaus universitete.

Santaros — Šviesos tradicinis Naujų Metų sutikimas įvyks gruodžio 31 d., Mar-Lac House, Oak Park'e.

Pauliaus Augiaus monografiją spaudai paruošė dail. Algirdas Kurauskas ir Vytautas Saulius. Knygos projektas — Algirdo Kurausko, foto ofseto darbus atliko Vytautas Saulius, tekstą rinko Mykolas Morkūno spaustuvė.

Sekantis Algimanto Mackaus vardo knygų leidimo fondo lei-dinys, bus Kazio Almeno no-

velių rinkinys "Gyvenimas tai keikė vyšnių", kuris pasirodys lapkričio mėnesio gale. Novelėse daugiausia vaizduojama lietuvių studento gyvenimas Amerikos universitetų aplinkoje ir nagrinėjamos su tuo susijusios problemos bei panašūs pergyvenimai.

Sol. Aldona Stempuzienė ir komp. Dariaus Lapinskas išpildė koncertinę programos dalį Santaros — Šviesos suvažiavime, šeštadienio vakare. Antroje programos dalyje buvo atlikta Antano Škėmos novelės "Nakties tyla" insceni-zuota ištrauka. Dalyvavo Regi-na Stravinskaitė, Leyas Barauskas ir Julius Lintakas. Re-zisavo komp. Darius Lapinskas, apšvietimas Arnoldo Giedraičio.

Rugsėjo mėnesio pradžioje išėjo iš spaudos 13-tas Metmenų numeris. Sekantys asmenys, suprasdami ir įvertindami Metmenų kultūrinius tikslus, prisidėjo prie šio numerio iš-leidimo pinigine auka: po \$100 — dr. G. ir D. Bylaičiai ir J. Karvelis; po \$50 — dr. G. Bal-lukas, dr. V. Dargis, dr. A. A. Milius, dr. E. Ringus, dr. P. Tunkūnas, dr. J. Valaitis ir dr. J. Volodka. Šiems Metmenų rėmėjams priklauso nuoširdi padėka. Metmenys yra gaunami pas lietuviškos knygos platintojus.

LIETUVIAI DAILININKAI GAVO LAIPSNIUS IR DIPLOMUS

Praejusį pavasarį Chicago menų institutą baigė penki lietuviai: Dominic Savickas ir Eileen Žilius iš tapybos studijos ir grafikos gavo diplomus. Gražina Girdvainis ir Juozas Mikelevičius gavo meno bakalauro laipsnius. Dorothy Kulchinski gavo magistro laipsnį. Mikelevičius dabar dėsto tapybą St. Balzeko, Jr. Liet. kultūros muziejaus dailės studijoje.

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

SKULPTORIAUS DAGIO MONOGRAFIJA

Šią vasarą pasirodė dvi lietuvių dailininkų monografijos — a. a. Pauliaus Augiaus ir kanadiško skulptoriaus Jokūbo Dagio monografija, tikrai mažesnio masto už Augiaus. Knygos formatas 11x8½ colių, 144 puslapių su 141 kūrinių reprodukcijomis. Monografija suskirstyta į penkis skyrius. Tikrai 12 tapybos nuotraukų, o visos kitos medžio, bronzos ir metalo skulptūra. Įrišta kieto popieriaus viršeliuose. Nuotraukas darė J. Pilipavičius, Dagys, Luna Studio, K. Abromaitis ir Eugenia Valiūnas. Litografija Time Press Litho Ltd., Toronto, Canada. Kaina nepažymėta. Svariai atspausdinta, švelnus baltas popierius. Viršelis skoningai apipavidalintas: atspausdinta skulptūra "Eina per lietu" juodame fone ir tik vienas didelėm raidėm žodis: DAGYS, o viršelio paskutiniame puslapyje — skulptūra — reljefas — baltame fone. Pirmasis knygos puslapis taip pat gražiai išplauotas: kairėje pusėje (prie nugaros) statmeniška skulptūra, šalia jos seka knygos titulinis puslapis: Dagys, Sculpture and Paintings. Introduction (įvadas) by Dr. Otto Schneid, Toronto — 1967 — Canadian Centennial. Lithuanian American Art Association. (Leidėjas Amerikos Lietuvių Dailininkų S-ga, jos centras Chicagoje).

J. Dagys Skulptūra (Čiurlionio galerijos nuosavybė)

Įdėta ir skulptoriaus Dagio nuotrauka prie darbo. Parašai po paveikslais ir Dr. Otto Schneid dviejų puslapių įvadas bei trumpa Dagio biografija anglų kalba. Tikrai pabaigoje knygos kūrinių pavadinimai (jų sąrašas) bei biografinės žinios atspausdinta lietuvių kalba.

Skyriai: I — Restless Life, II — Love Temporal and Eternal, III — Loneliness and Sadness, IV — Unusual Life, ir V — Paintings. Šituose skyriuose Dagio kūryba suskirstyta pagal žanrą — gyvenimo tragedija, nusivylimas, religiniai dalykai ir lietuviški tautiniai motyvai. Dagio kūryboje slypi gyvenimas, nerimastis, meilė, veržlumas ir tragedija. Nors ir iš pirmo žvilgsnio kūrinys atrodo lyg būtų pusiau primityviškas, bet iškalbingas ir pačiam autoriui būdingas.

Knyga daro gerą įspūdį, ir gal būt, daugelis visai neatkreips dėmesio, kad yra keletas spaudos technišku trūkumų, atseit, yra tokių puslapių, kur nuotraukos padarytos perdidelės, net po dvi dideles sudėta viena prieš kitą, — daro sunkų optinį svorį, nes pagal puslapio formatą nėra tinkamos proporcijos. Būtų buvę geriau, jeigu būtų išlaikyta paveikslų vientisinė sąranga, pvz., psl. 80 ir 81 ("Viltis vis dar gyvena"), tas pats kūrinys viename puslapyje atspausdintas profiliu, o antras iš priesakio, suglausti ties knygos viduriu, paliekant abu šonus tuščius. Yra vietų, kur vienas paveikslas prieš antrąjį atspausdintas ligi puslapio krašto, o kitas, "taip, kaip pasitaikė". Tiesa, autoriaus stengiasi prie viso kūrinio kai kur parodyti ir jo detales. Gerai. Taip pat ir kūrinių temų artumas taikyta sudėti daiktan. Tas logiška ir girtina.

Dar viena "techniška" pastaba. Rodos, visur leidžiant grožinį leidinį yra priimta nešykštėti reprodukcijom vietas. Tai gi ir skyriams (stambiais romaniniais numeriais) reikėjo visiems duoti dešinį puslapį, bet pirmasis skyrius seka po įvado, kairėje pusėje, ko nereikėjo daryti, reikėjo to puslapio vieta palikti tuščia. Taupymo sumetimais padaroma leidiniui skriauda. Kad ir gražiausias spaudos darbas, bet jeigu turi kokių nors trūkumų, nuvertina patį leidinį. Puslapiai 102 ir 103, kur įdėtos dvi didelės galvos, galėjo būti perpus mažesnės, būtų labai gražūs puslapiai. Dabar atrodo, kaip du kalnai saulę užtemdo.

Dail. J. Dagys gimė Lietuvoje 1905 m. Baigęs Biržų gimnaziją 1927 m., įstojo į Kauno Meno mokyklą. Jo pagrindinė studija buvo skulptūra. 1932 m.

J. Dagys "Koks jis mielas" (Bronza)

baigė meno mokyklą ir dėstė meno dalykus gimnazijoje. Po karo išvyko į Vakarų, pagaliau 1951 m. atvyko į Kanadą. Atsidėjo vien tik menui ir plačiai dalyvavo įvairiose parodose — kitataučių ir savųjų. Jo kūrinių turi įsigiję meno kolekcionieriai. Jis priklauso prie kelių profesinių organizacijų. Dėl informacijų galima kreiptis pas skulptorių Dagį šiuo adresu: 78 Chelsea Ave., Toronto, Ont. 9, Canada.

m. š.

DAILĖS PAMOKOS BALZEKO MUZIEJUJE

J. Kasakaitis, St. Balzeko, Jr. L. K. muziejaus knygyno vedėjas, registruoja studentus dailės pamokoms. Data: vaikams spalio 6 iki 15 d. Suaugusieji registruojasi spalio 18 d.

Dėl informacijų galima kreiptis pas Kasakaitį arba Ann Karlson. Muziejaus telefonas: 847-2441.

SIANDIEN ATIDAROMA BR. MURINO PARODA

Šį vakarą, spalio 7 d. 6:30 v. Čiurlionio galerijoje Chicagoje Jaunimo Centre atidaroma dail. Broniaus Murino akvarelės darbų paroda, kuri tęsis iki kito sekmadienio, spalio 15 d. Kiekvieną vakarą paroda bus atdara nuo 7 iki 9 v. v. šeštadienį ir sekmadienį — nuo 11 val. ryto iki 9 v. vakaro.

Visi kviečiami šią parodą pamatyti. Dailininkas išstato 56 akvarelės kūrinius.

SUMOKĖJO 5 MILIJONUS DOLERIŲ

Washingtono (D. C.) Nacionalinė meno galerija neseniai nusipirko Leonardo da Vinci "Ginevra Dei Benci" (moters portretas), sumokėdama 5 milijonus dolerių. Nacionalinę meno galeriją įsteigė Andrew Mellon ir padovanojo valstybei.

Leonardo da Vinci "Ginevra Dei Benci" (Washingtono Nacionalinės galerijos nuos.)